

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри фінансів
обліку та підприємництва
протокол № 1 від 07 вересня 2020 р.
завідувач кафедри
А. І. Андрій МОХНЕНКО

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ/НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Освітня програма "Фінанси, банківська справа та страхування"

Спеціальність 072 "Фінанси, банківська справа та страхування"

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Назва освітньої компоненти/навчальної дисципліни	OK17 Підприємницька діяльність
Викладач	Ковальов Віталій Валерійович
Посилання на сайт	http://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=3665
Контактний тел..	+3805552326762,+380505565287
Е-mail викладача:	fornaz1977@ukr.net
Графік консультацій	Середа, 16:00-17:00, ауд. 320 або за призначеним часом

1. Анотація до курсу

Силабус «Підприємницька діяльність» складений для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування". У ході викладання лекційних та практичних занять студент зможе сформувати професійні навички роботи у сучасних ринкових умовах щодо заснування та відкриття власного бізнесу, вибору оптимальної організаційно-правової форми здійснення підприємницької діяльності. Засвоєнню нового навчального матеріалу здобувачами сприяє використання таблиць, схем та інших наочних матеріалів. Оцінювання знань на практичних заняттях проводиться з урахуванням правильності виконання теоретичних та практичних робіт.

2. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Підприємницька діяльність» є формування системи базових знань у сфері підприємництва, розуміння концептуальних завдань функціонування підприємств різних типів в сучасних умовах, набуття вмінь та навичок здійснення підприємницької діяльності.

Компетентності та програмні результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Спеціальні компетентності (СК)

СК1. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК2. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК7. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

СК9. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів

суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

3. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
3/90	18	16	56

4. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова / вибіркова компонентна
2020-2021	2	072 "Фінанси, банківська справа та страхування"	1	обов'язкова

5. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Мультимедійне обладнання.

6. Політика курсу

При організації освітнього процесу в Херсонському державному університеті здобувачі вищої освіти та викладачі діють відповідно до:

- Положення про самостійну роботу студентів

(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DMethodics/EduProcess.aspx>) ;

- Положення про організацію освітнього процесу

(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DMethodics/EduProcess.aspx>) ;

- Положення про академічну доброчесність (<http://www.kspu.edu/Information/Academicintegrity.aspx>) ;

- Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти

(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DMethodics/EduProcess.aspx>) ;

- Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХДУ (наказ №803-Д від 07.09.2020)

<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/QAssurance.aspx>

Недопустимо: пропуски та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше зданого теоретичного і практичного матеріалу.

7. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план	Форма навчального заняття (аудиторної та самостійної роботи)	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 10)	Завдання	Максимальн а кількість балів
Модуль 1. Основи теорії підприємництва та етика бізнесу					
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 1. Економічна природа бізнесу План 1. Бізнес і підприємництво 2. Сутність підприємницької діяльності 3. Функції та принципи підприємництва 4. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	1,2,4,7,9,11,15,16	Опрацювання плану теми	
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 2. Етика бізнесу План 1. Етика - основа сучасного бізнесу 2. Бізнес-етика організацій 3. Етичні норми ділового спілкування	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	2,4,5,7,10,12,16	Опрацювання плану теми	
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx	Тема 2. Етика бізнесу План	Семінар Аудиторна - 2	2,4,5,7,10,12,16	Опрацювання теоретичного	Дивись критерії

pu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	1. Етика - основа сучасного бізнесу 2. Бізнес-етика організацій 3. Етичні норми ділового спілкування	Самостійна – 2		матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	оцінювання
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 3. Процес створення власної справи 1. Концепції бізнесу 2. Основні якості підприємця 3. Сфери підприємницької діяльності 4. Планування підприємницького проекту 5. Реалізація підприємницького проекту	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	1,3,6,7,8,9,13,14,15,16	Опрацювання плану теми	
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 3. Процес створення власної справи 1. Концепції бізнесу 2. Основні якості підприємця 3. Сфери підприємницької діяльності 4. Планування підприємницького проекту	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 2	1,3,6,7,8,9,13,14,15,16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	Дивись критерії оцінювання

	5. Реалізація підприємницького проекту				
Модуль 2. Економічне обґрунтування бізнес ідей					
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 4. Обґрунтування бізнес-ідей План 1. Елементи бізнес-ідей 2. Обґрунтування бізнес-ідей 3. Фактори, які пов'язані з провалами реалізації бізнес-ідей	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	2,3,4,8,9,11,14,15,16	Опрацювання плану теми	
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 4. Обґрунтування бізнес-ідей План 1. Елементи бізнес-ідей 2. Обґрунтування бізнес-ідей 3. Фактори, які пов'язані з провалами реалізації бізнес-ідей	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 2	2,3,4,8,9,11,14,15,16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	Дивись критерії оцінювання
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 5. Вхідження в бізнес План 1. Створення нового підприємства 2. Придбання діючого бізнесу	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	1,2,5,6,7,10,12,13,15,16	Опрацювання плану теми	

	3. Придбання франшизи				
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 5. Вхідження в бізнес План 1. Створення нового підприємства 2. Придбання діючого бізнесу 3. Придбання франшизи	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 2	1,2,5,6,7,10,12,13,15,16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	Дивись критерії оцінювання
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 6. Бізнес-планування План 1. Основні положення бізнес-планування 2. Послідовність розробки бізнес-плану 3. Структура бізнес-плану	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	2,3,4,8,9,10,11,13,14,15,16	Опрацювання плану теми	
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 6. Бізнес-планування План 1. Основні положення бізнес-планування 2. Послідовність розробки бізнес-плану 3. Структура бізнес-плану	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 2	2,3,4,8,9,10,11,13,14,15,16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	Дивись критерії оцінювання
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx	Тема 7. Маркетингове дослідження ринку	Лекція Аудиторна - 2	1,2,4,5,7,10,11,14,15,16	Опрацювання плану теми	

pu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	План 1. Маркетинговий аналіз 2. Маркетингова концепція 3. Методи дослідження ринку 4. Маркетингове обґрунтування бізнес-ідеї	Самостійна – 4			
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 7. Маркетингове дослідження ринку План 1. Маркетинговий аналіз 2. Маркетингова концепція 3. Методи дослідження ринку 4. Маркетингове обґрунтування бізнес-ідеї	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 4	1,2,4,5,7,10,11,14,15,16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	Дивись критерії оцінювання
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 8. Державна реєстрація суб'єктів господарювання План 1. Основні положення процедури державної реєстрації 2. Порядок державної реєстрації фізичної особи-підприємця 3. Порядок державної	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	2,3,6,8,9,12,13,14,15	Опрацювання плану теми	

	реєстрації юридичної особи				
Тиждень Б http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 8. Державна реєстрація суб'єктів господарювання План 1. Основні положення процедури державної реєстрації 2. Порядок державної реєстрації фізичної особи-підприємця 3. Порядок державної реєстрації юридичної особи	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 2	2,3,6,8,9,12,13,14,15	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка реферату, розв'язання тестових завдань	Дивись критерії оцінювання
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx , 2 академічних годин	Тема 9. Форми оподаткування бізнесу План 1. Види податків і обов'язкових зборів 2. Спрощена система оподаткування суб'єктів господарювання 3. Загальна система оподаткування 4. Вибір форми оподаткування	Лекція Аудиторна - 2 Самостійна – 4	1,2,4,5,7,8,9,10,12,13,14,15,16	Опрацювання плану теми	
Тиждень А http://www.kspu.edu/ForStudent/Shedule.aspx	Тема 9. Форми оподаткування бізнесу План	Семінар Аудиторна - 2 Самостійна – 4	1,2,4,5,7,8,9,10,12,13,14,15,16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка	Дивись критерії оцінювання

<p>spx, 2 академічних годин</p>	<p>1. Види податків і обов'язкових зборів 2. Спрощена система оподаткування суб'єктів господарювання 3. Загальна система оподаткування 4. Вибір форми оподаткування</p>			<p>реферату, розв'язання тестових завдань</p>	
---	---	--	--	---	--

9. Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль з дисципліни «Підприємництва діяльність» – це оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти протягом навчального семестру з усіх видів аудиторної роботи (лекції та лабораторні заняття). Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення здобувача вищої освіти в освоєнні програмного матеріалу дисципліни; спрямований на необхідне корегування самостійної роботи здобувача вищої освіти. Поточний контроль здійснюється лектором.

Критерії оцінювання відповіді на практичному занятті (усна форма контролю)

<p>Здобувач повністю володіє понятійним апаратом курсу; вміє доречно застосовувати термінологію під час проведення дискусії на семінарських заняттях; використовує надбані теоретичні знання при аналізі різних практичних завдань; чітко визначає причино-наслідкові зв'язки. Висловлює чітко і логічно теоретичні аспекти теми без явних помилок в усному мовленні. Володіє такими загальнонавчальними вміннями як робота з довідковою літературою (реферовані дослідження). Повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного модульного контролю загалом.</p>	<p>5 балів</p>
<p>Здобувач знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але не вміє чітко визначати причинно-наслідкові зв'язки, самостійно мислити, аналізувати теоретичний та практичний матеріал, не підкріплює свої відповіді прикладами. Окремі завдання кожної теми та модульного контролю загалом виконав не повністю.</p>	<p>4 бали</p>
<p>Здобувач засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми модульного контролю не виконав.</p>	<p>3 бали</p>
<p>Здобувач засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та модульного контролю загалом.</p>	<p>2 бали</p>

Здобувач має фрагментарні знання з усього курсу. Не засвоїв тем навчальної програми, не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невизначена, обмежена, бідна, словниковий запас з курсу не дає змогу оформити думку. Практичні навички на рівні розпізнавання. Не виконав більшості завдань кожної теми під час модульного контролю загалом.	1 бал
Здобувач повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно. Не вміє викласти зміст кожної теми навчальної дисципліни, не виконав завдання модульного контролю.	0 балів

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів щодо написання реферату

5 балів	Реферат є адекватним за змістом та переказом первинного тексту. Реферат відображає головну інформацію першоджерела. Реферат характеризується інформативністю, об'єктивно передає інформацію, відрізняється повнотою викладу, а також коректно оцінює матеріал, що міститься в першоджерелі. У вступі обґрунтовується вибір теми, її актуальність, визначається ціль, розкривається проблематика обраної теми. Основна частина містить у собі зміст тексту, що реферується, приводяться основні тези, вони аргументуються. Робиться загальний висновок по проблемі, заявленій у рефераті. Список використаних джерел (не менш 15 джерел).
4 бали	Реферат містить у собі точний переказ основної інформації без перекручувань і суб'єктивних оцінок, проте в основних структурних елементах реферату спостерігаються неточності.
3 бали	Усі питання, пов'язані з оформленням реферату, виконані, проте є неточності в оформленні використаних джерел, спостерігаються технічні та стилістичні недоліки.
2 бали	Зміст реферату не викладений від імені автора; мета реферату не чітко сформульована та неточно відображає суть досліджуваної проблеми; зміст реферату відповідає темі завдання та задовільно відображає стан проблеми. Неточності в оформленні використаних джерел, спостерігаються технічні та стилістичні недоліки.
1 бал	Зміст реферату не викладений від імені автора; мета реферату не чітко сформульована та неточно відображає суть досліджуваної проблеми; зміст реферату не відповідає темі завдання та не відображає стан проблеми. Робота не містить узагальнених висновків. Неточності в оформленні використаних джерел, спостерігаються технічні та стилістичні недоліки.
0,5 бала	Оформлення реферату не відповідає вимогам, проблема не розкрита, не наведені приклади, багато технічних і стильових недоречностей.
0 балів	Реферат не поданий на перевірку своєчасно

Оцінювання тестових завдань

Кількість відповідей	Бали
Від 90-100% правильних відповідей	5
Від 74-89% правильних відповідей	4

Від 60-73% правильних відповідей	3
Від 35-59% правильних відповідей	2
Від 1-34% правильних відповідей	1

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування освітньої компоненти/навчальної дисципліни, формою семестрового контролю якої є диференційний залік

№	Види навчальної діяльності (робіт)	Модуль 1. Основи теорії підприємництва та етика бізнесу	Модуль 2. Економічне обґрунтування бізнес ідей	Сума балів
Обов'язкові види навчальної діяльності (робіт)				
1.	Аудиторна робота (заняття у дистанційному режимі)			
	- тестування	40	40	80
	- практичні (лабораторні) роботи	5	5	10
	- усне опитування			
2.	Самостійна робота	5	5	10
3.	Контрольна робота			
4	Разом балів			100
Вибіркові види діяльності (робіт)				
1	- участь у наукових, науково-практичних конференціях, олімпіадах; - підготовка наукової статті, наукової роботи на конкурс; - тощо			max 10

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Список рекомендованих джерел

Основна

1. Гаєвська Л. М. Підприємницька діяльність [Текст] : підручник / Л. М. Гаєвська, О. І. Марченко ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС Україна, 2019. - 499 с.
2. Добрава Н.В. Основи бізнесу: навчальний посібник / Добрава Н.В., Осипова М.М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
3. Лукашова Л. В. Мале підприємництво: методологія та практика фасилітації розвитку [Текст] : монографія / Л. В. Лукашова ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. - 447 с.
4. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнескультури: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019. 168с.

5. Підприємництво в сучасних умовах розвитку України [Текст] : наук.-практ. посіб. / Д. А. Антонюк [та ін.] ; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя : ЗНУ, 2018. - 409 с.
6. Основи підприємництва: Підручник / Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.; [під заг. ред. Н.В. Валінкевич.] – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.

Додаткова

7. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність. Навчальний посібник. / За науковою ред. О. Л. Ануфрієвої/ – ІваноФранківськ, «Лілея НВ», – 2014. – 304 с.
8. Матукова Г.І. Підприємницька компетентність майбутніх фахівців економічного профілю: теорія і практика [Текст] : монографія / Г. І. Матукова ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. - Кривий Ріг : Чернявський Д. О. [вид.], 2015. - 539, [1] с.
9. Остапчук А. Д. Організація підприємницької діяльності у фірмі: навч. Посібник / Остапчук А. Д., Збарська А. В. [за ред. професора В. К. Збарського.] – К.: КиМУ, 2015. – 273 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність [Текст] : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с.
11. Підприємницька діяльність та економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / [С. Б. Довбня та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Б. Довбні]. - Дніпро : Ліра, 2016. - 438 с.
12. Підприємницька діяльність та її оптимізація у виробничих структурах агробізнесу [Текст] : монографія / Ільчук М. М. [та ін.] ; (за ред. д-ра екон. наук, проф. Ільчука М. М.) ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - Київ : НУБіП України, 2018. - 398 с.

Інтернет-ресурси

13. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
14. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Сайт Президента України. - Режим доступу: <http://president.gov.ua>.
15. Урядовий портал. Сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://kmu.gov.ua>.
16. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>